

Ľupčianske zvesti

www.slovenskalupca.sk

18. ročník

OBECNÉ NOVINY OBYVATELOV, RODÁKOV A PRIATELOV OBCE SLOVENSKÁ ĽUPČA

číslo 3 | máj 2016

AKTUÁLNE

Posadili sme nové stromy

2

DAROVANIE KRVI

Mobilný odber krvi

3

ZO ŽIVOTA OBCE

Slovenská Ľupča si pripomenula svojho rodáka

8

SPOLOČENSKÁ KRONIKA

Novinky tohtoročného Turíčného jarmoku

11

Výstava v záhrade

Pozývame vás na sprievodnú akciu 16. Turíčného jarmoku – Výstava v záhrade u Janky Fábryovej na Partizánskej ulici 29 v Slovenskej Ľupči.

Ľubica Lintnerová

Bystrická výtvarníčka, ktorá je známa svojimi tancujúcimi obrazmi a modrou farebnosťou.

Janka Turcerová

BATIKA – ručne kolorované textilné originály: tielka, tričká šaty...

Kto sú vystavovatelia?**Janka Fábryová**

Žije a tvorí v Ľupči, vyrába ručne modelovanú keramikou do bytu a záhrady. Kombinuje keramikou s kovom a pedigom.

Jarmila Filadelfiová

Žije a tvorí v Slovenskej Ľupči. Členka celoslovenského Združenia nezávislých výtvarníkov Artefakt, maliarka, portrétistka. Počas Turíčného jarmoku vystavuje aj na Lichardovej ulici č. d. 33.

Anka Homišanová

Vystavuje koláže z fotografií, vydala aj knihy poézie Slza v mojom oku a Vôňa duše, ilustrované svojimi kolážami.

Katarína Kluková

Prezentuje sa kolekciami šperkov z keramiky, zdobené zlatom a platinou a originálnymi zrkadlami z keramiky.

Dagmar Kulhányová

Pedig, v spolupráci s Jankou Fábryovou vypletanie keramiky.

OBEC SLOVENSKÁ ĽUPČA

vás srdečne pozýva na

16. Turíčny jarmok

14. mája 2016

Predprogram – piatok 13. mája

18.00 vernisáž umeleckej tvorby - Janka Fábry - Partizánska ulica 29

Program – 14. mája

10.00 hudobná skupina HICKS

(Igor Michalovič, Maroš Púpala, Dušan Bobák, Ján Zelený)

11.30 Sprievod obcou • 13.00 Otvorenie jarmoku

Materská škola Slovenská Ľupča, DFS Drienka, Základná škola, Dixie Chips, Základná umelecká škola – Slovenská Ľupča, DFS Dratvárik, Heligónky – Ivan Priesol, FS Partizán, Tombola, HIT BAND, Slančíkovi

19.00 – 01.00 Zábava v parku – hudobná skupina ZBM

Sprievodný program
SUPH

Dom remesiel: ukážky remesiel, divadielka ZUŠ

Gazdovský dvor: včelárstvo, remeslá

Výstava u Janky Fábry piatok + sobota

Hrad Ľupča bude otvorený 10.00 – 15.00 (posledný vstup)

V prípade nepriaznivého počasia bude kultúrny program v kinosále MKS
Zmena programu vyhradená!

Keď úraduje alkohol

Na Veľký (veľkonočný) piatok ráno sa nám ponúkol takýto pohľad na okno na budove obecného úradu. Ktosi sa rozhodol, že si pod rúskom noci do niečoho udrie. Páchatela nám pomohol odhaliť kamerový systém a vinník sa k svojmu skutku priznal. Prečo to urobil? „Bol som opitý.“ Odporúčame začať šetriť, sklo je špeciálne a nie najlacnejšie. „Nabudúce radšej udrieť do steny. Vyjde to lacnejšie.“ **LZ**

Upozornenie

Dávame do pozornosti zmenu vo vývoze komunálneho odpadu. Vykonávať sa bude vždy v stredu (pôvodne streda – štvrtok). Zmenili sa aj termíny zberu plastov (**5. máj, 2. a 30. jún**). O akejkoľvek zmene vás budeme informovať prostredníctvom miestneho rozhlasu a Lupčianskych zvestí.

Aj kvapka oleja sa ráta

Použitý kuchynský olej nemusí skončiť v kanalizácii. Nie je to totiž odpad, ale užitočná surovina. Namiesto znečistenia vody či zanesenia a upchatia vašej kanalizácie, môže použitý kuchynský olej poslúžiť v doprave, logistike i iných odvetviach. Po úpravách sa primiešava aj do biozložky, ktorú Slovaft pridáva do motorovej nafty. **Tak čo s použitým rastlinným olejom?** Stačí ho zlievať do plastových nádob cez sitko a odovzdať na čerpacích staniách Slovaftu (Banskej Bystrici pri štadióne Štiavničky). Olej nesmie obsahovať vodu ani kúsok masť, pretože takto znehodnotený olej tuhne a nie je možné ďalej ho spracovať. Pre nás na dedinách najjednoduchší spôsob je ten, že v deň zberu komunálneho odpadu jednoducho nádobu naplnenú použitým jedlým olejom položíme na vrchnú časť kuka nádoby. Smetiari už vedú čo s ním treba urobiť. **eg**

Posadili sme nové stromy

Dreviny sú významnou zložkou životného prostredia. Plnia v krajine dôležité a nezastupiteľné, predovšetkým ekologické a environmentálne funkcie. Sú základným stavebným prvkom nielen lesov, ale aj jednotlivých formácií rozptýlenej vegetácie v poľnohospodárskej krajine a sadových úprav v sídlach. Výrub alebo asanácia je posledné a nezvratné riešenie. Pokiaľ je strom vážne poškodený, priamo ohrozuje svoje okolie, majetok, život a zdravie, hrozí vývratom alebo sa jeho estetická, ekologická či iné hodnoty blížila k nule, býva výrub a následné nahradenie

zdravým, vzrastlým stromom, z dlhodobého hľadiska častokrát lepšie riešenie. Pri výrube drevín pri bytovom dome sa berie do úvahy aj stanovisko ostatných obyvateľov bytového domu a najmä sa posudzuje, či sú splnené podmienky na výrub dreviny podľa Zákona o ochrane prírody a krajiny č. 543/2002 a vykonávacej vyhlášky. Výrubu a následnej náhradnej vý-

sadbe sme sa nevyhli ani v našej obci. V Ulici 1.mája, Mierovej ulici a Školskej ulici sme vysadili spolu 42 stromov, ktoré dodala firma Plantago. Ide o päť druhov kvitnúcich listnatých stromov, ktoré by mali skrášliť životné prostredie v našej obci. Ide o hloh, okrasnú jablňu, čerešňu pilkatú, divokú čerešňu, javor horský a zlatý dážď. Na záver to najdôležitejšie. Naše

veľké ďakujem patrí ľuďom, vykonávajúcim aktivačné práce v našej obci a všetkým tým, ktorí priložili ruku k dielu, menovite Ivanovi Kulfasovi za pomoc pri výkopových prácach, našim hasičom Jankovim Uhríkovi a Jurajovi Belkovi za zálievku vysadených stromov, Matúšovi Jančurovi a Danielovi Balážovi za odbornú pomoc. **eg**

Prečo darovať krv

Potreba krvi je veľká. Približne 180 000 transfúzných jednotiek červených krviniek sa každoročne spotrebuje iba na Slovensku. Obete úrazov a nehôd, ľudia, podstupujúci operácie, pacienti, liečiaci sa na leukémiu, nádorové ochorenia, ochorenia krvných buniek, tí všetci potrebujú krv. Celosvetovo je za jeden rok pacientom podaných viac ako 26,5 milióna jednotiek krvných zložiek.

Darovanie krvi je skutočným „darom života“, ktorý zdravý jedinec môže poskytnúť ľuďom chorým a po úrazoch. Je to veľmi prospešný, bezpečný a jednoduchý humánny krok.

Interval darovania je pre mužov každé 3 mesiace a pre ženy každé 4 mesiace. Celý proces darovania krvi trvá, od registrácie až po odchod domov, približne hodinu a samotný odber len 5 – 15 minút, počas ktorých daruje darca 450 ml krvi. Krv je ďalej spracovaná (rozdeľovaná) na jednotlivé zložky, ktoré môžu pomôcť zachrániť ľudské životy. Červené krvinky, prenášače kyslíka, zachraňujú životy pacientov počas operácií a po úrazoch. Plazma, tekutá zložka krvi, je určená pre pacientov, trpiacich poruchami zrážania krvi. Tretia zložka, krvné doštičky, zastavuje krvácanie pri rezných poraneniach a pri otvorených krvácaniach. Často sa podávajú pacientom, liečiacich sa na nádorové ochorenia a aj pacientom po transplantácii.

Príprava na darovanie krvi

Je nutné, aby ste boli pred odberom dostatočne hydratovaní. 24 hodín pred odberom vypite dostatok tekutín, minimálne 2 litre (vodu, minerálku, čaj, ovocné šťavy). Ráno pred odberom vypite 500 ml tekutín. Čierna káva je tiež povolená (okrem povinného pol litra čaju).

Nehľadajte! Na odber krvi nechodte nalačno! Večer pred odberom a taktiež tesne pred odberom nejedzte tučné jedlá (syry, maslo, smotanu, mäsové jedlá a výrobky, údeniny...). Vhodné je jesť ľahké sacharidové jedlá: ovocie, zeleninu, sucháre, netukové pečivo, džem, med ...

Pred odberom krvi nefajčite (minimálne 6 hodín), nepite alkohol (aspoň 12 – 14 hodín) a 24 hodín pred odberom sa nevystavujte príliš veľkej psychickej a telesnej náma-

he, vynechajte tréningy a návštevu posilňovne.

Alkohol, tučné jedlá, telesná námaha a niektoré lieky môžu prechodne spôsobiť zvýšenú aktivitu

pečerých enzýmov (ALT). Dbajte na to, aby ste boli oddýchnutí, čerství, po výdatnom spánku, pretože váš fyzický stav sa odzrkadlí na kvalite vašej krvi.

Pokiaľ ste sa rozhodli darovať krv, musíte spĺňať všeobecné základné kritériá:

Musíte mať vek od 18 do 60 rokov. Pokiaľ ste pravidelným darcom, môžete darovať krv až do svojich 65 rokov. Frekvencia darovania je pre mužov 3 mesiace a pre ženy 4 mesiace od posledného odberu.

Musíte mať telesnú hmotnosť minimálne 50 kg.

Nesmiete byť nosičom vírusu HIV (mať AIDS).

Nemôžete byť po prekonaní hepatitidy (žltáčky) typu B a C.

Nemôžete trpieť na iné závažné a chronické ochorenia.

**Materské centrum Kľúčik
Základná škola Sama Cambela
Červený kríž v Slovenskej Ľupči
v spolupráci**

s Národnou transfúznou službou z Banskej Bystrice

Vás pozývajú na

Mobilný ODBER KRVI,

ktorý sa uskutoční

dňa 19. mája 2016 (štvrtok)

**v priestoroch ZŠ Sama Cambela
v čase od 8⁰⁰ do 10⁰⁰ hod.**

Je nutné, aby každý darca krvi pri registrácii predložil občiansky preukaz, preukaz zdravotnej poisťovne, prípadne aj preukaz darcu krvi.

Sprievodca lupčianskymi pamiatkami

O kláštore

V neskoršom období sa kláštor spomína v súvislosti s magistrom rytierom Dončom, a to v listine kardinála Gonzaga v 16. storočí, podľa ktorého mal kláštor františkánov v Lupči založiť Donč / Lipchianus conventus per illustrimum comitem Donchium, zub Corolo Ungarorum rege fundatur, ut litterae epsius, in hujus loci archivo asservatae, testantur / - M. Jurkovičová, Bratislava 1997.

Predpokladám, že v tomto prípade dochádza k prestavbe kláštorného komplexu na starších základoch, a to z jeho väčšej časti, čo by sa mohlo v tom čase interpretovať ako výstavba kláštora.

Magister Donč sa spomína aj v súvislosti s kláštorom v listine pápeža Jána XXII. z roku 1323, v ktorej sa Dončovi povoľuje, aby bol pochovaný v cintoríne Kostola Blahoslavenej Márie v Lupči / ecclesia beate Marie de Lupcha

Kostol na Kláštorisku

/ - Listina číslo 753, originál je stratený, opis sa nachádza v registri pápeža Jána XXII. rok 8 listina č. 215, ktorý je uchovaný v Tajnom Vatikánskom archíve. Keďže sa v listine spomína

miesto „pri svojich predkoch“, je reálne predpokladať, že kostol musel byť staršieho datovania, keďže jeho cintorín sa používal v relatívne dlhšom období pred rokom 1323.

Písomné zmienky o kláštore v Lupči sa v priebehu nasledovných rokov nevyskytujú. Len veľmi sporadicky v 16. storočí, a to v listinách, vydaných v Banskej Bystrici „1503 február 8 v Banskej Bystrici Michal Konigspenger urobil pred testamentátormi - banskobystrickým farárom Žigmundom, richtárom Štefanom Beňušom /Penusch /a prisáznymi Petermanom a

Jánom Cristelom - tento závet - v bode č. 18 - kláštore v Lupči / Lypcz / 25 fl“.

V roku 1520 sa v účtovnej knihe mesta Banská Bystrica spomína suma, ktorú vyplatilo mesto za vyrúbané buky v lesoch, patriacich ku kláštore v Lupči - G. Balaša - Bol v Slovenskej Lupči kláštor? Pamiatky a príroda 1976.

Mgr. Peter Mosný

Kamenná doska z oltárnej menzy

Máte spomienky na legionárov?

V roku 2017 uplynie 100 rokov od založenia Československej armády.

Prvé jednotky sa formovali so súhlasom Francúzska na jeho úze-

mí. Boli zložené najmä zo Slovákov, Čechov a príslušníkov menších Československej republiky. Boli to prvé bojové Československé légie, ktoré boli nasadené do bojov podľa potrieb veľmocí. V jednotkách bo-

jovali aj rodáci zo Slovenskej Lupče a okolia.

Pre pamiatku chceme zdokumentovať ich životné príbehy, bojové utrpenie a podobne.

Dovoľujem si vás požiadať,

ak máte nejaké poznatky alebo pamiatku na týchto legionárov, ohľadte sa na adresu Ing. Ivan Číž, telefón 048/4196969, 0905332163.

Ďakujeme.

Keltský telegraf za hradným kopcom

Dňa 19. marca 2016 sa prvýkrát rozohoreli signálne ohne na vrcholoch hôr v okolí Sásovej, Nemiec, Ponickéj Huty, Balážov, Podkoníc, ale aj Slovenskej Lupče. Cieľom podujatia bolo prepojiť tieto miesta pomocou svetelného signálu, čím by sa nadviazalo na pradávnu techniku využitia ohňa k prenosu správ z kopca na kopec. Ohne na kopcoch boli zároveň symbolom a oslavou jarnej rovnodennosti, s ktorou je spojený príchod jari.

Súvislosť medzi podujatím a históriou sa nám už ukazuje v názve Keltský telegraf. Kelti žili v hlbokom súlade s prírodou, ktorú uctievali a rešpektovali. Prostredníctvom rituálov vzdávali hold Zemi, najmä počas dní, spojených s cyklami Mesiaca a Slnka. Kelti svoje útočiská, tiež nazývané hradiská, budovali na vyvýšených miestach a základná komunikácia medzi týmito miestami prebiehala práve pomocou signálnych ohňov. V spojitosti s hradom Lupča sú zaujímavé písomné zmienky zo 16. storočia, ktoré hovoria o tzv. „protitureckom telegrafe“. Bol to domyselný systém obrany stredného Slovenska, na ktorom sa dohodli zástupcovia banských miest v Banskej Štiavnici. Z dokumentu priamo citujem 5. bod: „Aby bol vpád nepriateľa zavčasu známy, treba držať strážnikov, ktorí výstražnými ohňami dajú na vedomie bliženie sa nepriateľa, a to: na

Signálna vatra

vrchu Čabraď,... Ďalšie ohne na vysokom vrchu, zvanom Hohenstein, pri Ľubietovej na panstve Lupča na Ostrom vrchu oproti Lučatínu. Také výstražné ohne má mať každé mesto a panstvo vo svojom okolí, majú ich chrániť čestní ľudia a v prípade vpádu a nebezpečenstva, podľa dohodnutého poriadku, ich zapáliť a aj výstrelmi dať znamenie.“ Môžete vidieť, že to bol prepracovaný systém svetelnej a zvukovej signalizácie, ktorý upozorňoval na obozretnosť a pomerne presný pohyb nepriateľských vojsk.

Aj na základe týchto historických

Najmladšia účastníčka

vystúpenie DFS Dratvárik

kých súvislostí som prijal ponuku organizátorov podujatia, aby som sa stal strážcom stanovišta za hradom Lupča. Po komunikácii so starostom Slovenskej Lupče Ing. Macákom bol zabezpečený dozor DHZ Slovenská Lupča nad priebehom podujatia a ďalšie náležitosti. Chýr o akcii za hradom sa rozšíril vo veľmi rýchлом čase, a tak som mal na stole ponuku od pani Debnárikovej na vystúpenie Detského folklórneho súboru Dratvárik. V sobotu ráno som sa spolu s priateľmi pustil do prípravy stanovišta. Rozdelili sme sa na dve skupiny, kde prvá čistila okolie hradu, a takto získané drevo sme použili na signálnu vatru. Druhá skupina pripravovala ohnisko na čaj, provizórne sedenie, a hlavne varila guláš. Postupom času prichádzali okoloidúci a na moje pre-

kvapenie na naše stanovište prišli ľudia v hojnom počte. Našťastie gulášu sme mali dosť pre každého. Priebeh akcie hodnotím pozitívne, čoho dôkazom je účasť viacerých do neskorých večerných hodín. Na záver by som chcel poďakovať všetkým, ktorí mi pomohli a podieľali sa na organizovaní tohto podujatia. Do budúcnosti treba určite zo strany hlavných organizátorov doriešiť potrebné povolenia na organizovanie takéhoto typu podujatia v dostatočnom časovom predstihu. Verím, že o rok zapojíme do aktivity širšie spektrum dobrovoľníkov, pomocou ktorých vyčistíme okolie hradu a zároveň vytvoríme zaujímavé podujatie, ktoré bude šíriť dobré meno o hrade a ľuďoch, žijúcich pod jeho múrmi.

Autor: Mgr. Vladimír Homola,
kastelán hradu Lupča
Foto: Ján Milan

Keď sa nad strechami domov objavil „červený kohút“

Smutné historické čriepky o Slovenskej Lupči alebo možno aj takto to bolo

Po júnovom veľmi horúcom dni konečne noc priniesla aspoň trochu úľavy. Starý nočný strážnik a obecný bubeník ujo Ondro kráčal nočnou Hronskou ulicou. Jeho obvyklé „Odbila dvanásť hódina, chváľ, každý, hospóдина, opatrujte svetlo – oheň, aby nebol ľudom škoden“ sa rozliehalo prázdnu ulicou. V duchu mu prebehli myslou hlavne tie posledné slová: „Veru, Ondro, musíš naozaj svedomito obchádzať Lupču, pán Boh, nás zavaruj ohňa. Horúčosti, čo trvajú už celý týždeň, všetko vysušili. Aha, aj tento potôčik, ktorý preteká Hronskou ulicou, je úplne vyschnutý a studne takmer prázdne.“ Vtom sa na konci ulice ozval mužský spev. Malá skupinka veselých tovarišov, ktorá celý večer zapíjala narodenie

ktorú v noci zahodil rozjarený tovariš Mišo. Najviac bolo rozpálené dno fľaše, ktoré dopadlo do hrby slamy. Vtom sa spod skleneného črepu objavil maličký prúžok dymu a v zapätí vzbĺkol malý plamienok. O chvíľku už plamene oblizovali vysušený bok dreveného humna. Oheň nemal kto spozorovať, lebo gazda a celá jeho rodina bola v poli. Nehasený oheň sa rozháral. Vtom plamene vyšľahli do výšky a zapálili šindľovú strechu humna. Keď to zbadala suseda Tereza, čo bývala oproti, vybehla na ulicu, zalomila rukami a hlasno začala kričať: „Ježišu Kriste, ľudia boží, horí!“ Rozbehla sa po ulici a búchala na obloky domov, ktoré boli obrátené do ulice a stále kričala: „Ľudia, ratujte, horíiii!“ O chvíľu bola celá

ešte nezachvátil oheň, vynášali čo najviac vecí ďaleko do záhrad, aby ich ochránili pred ohňom. Všade sa ozýva plač a horekovanie ľudí. Ich majetok a mozole sa menili na popol. Horela celá Hronská ulica. Dym bolo vidno až v Podkoniciach a Lučatíne. Živel doslova besnel niekoľko hodín. Až strhnutím jednej stodoly a odstránením dreva z nej vznikla väčšia medzera medzi domami, kde sa oheň konečne zastavil. O dva dni po požiari zamyslený lupčiansky richtár kráčal námestím. Od radnice uprel pohľad na vyhorený mestský dom a pomyslel si: „Veru Lupča bude veľmi dlho smutne spomínať na 7. jún 1899.“ V lupčianskej radnici už richtára čakal zastupiteľský zbor. Po príchode sa richtár hneď ujal

menovaná stavebná komisia. Členovia boli richtár obce, policajný kapitán Andrej Šustek, notár Kornel Schmidt, Anton Kertek a obecný prísažný horár Ján Fukas, ktorý dostal od zastupiteľstva úlohu, aby išiel do Hornej Štubne a priviedol Nemcov šindliarov. Notár Kornel Schmidt sa obrátil na zastupiteľstvo: „Vyhorel Mestský dom, ale aj všetky gazdovské budovy, čo patrili k mestskému domu. Obec sa musí postarať o umiestnenie obecných býkov, a preto navrhujem, aby býky z morálneho a aj z bezpečnostného hľadiska už viac na mestskom dome neboli umiestnené.“ Zastupiteľský zbor uznal návrh notára a uzniesol sa, že obec kúpi miesto na postavenie maštale, kde bude zároveň aj byt pre pastiera.

11. júla 1899 notár Kornel Schmidt informoval zastupiteľstvo obce, že za poistený obecný majetok – Mestský dom a pastieň v Hronskej ulici Prvá uhorská poisťovacia spoločnosť uznala odškodné vo výške dvetisíc zlatých a šesťdesiat grajciarov.

1. decembra 1899 na schôdzi zastupiteľského zboru notár Kornel Schmidt referoval o sumách, ktoré boli vyzbierané pre pohorelcom od jednotlivých darcov.

Uhorský štát 130 zlatých, Uhorský spolok JÓSZÍV 300 zlatých, Andrej Tersztyánsky 25 zlatých, Dr. Juraj Radwanszky, ablegát, 50 zlatých, Jozef Bobok, kanonik, 50 zlatých, Bystrická kapitula 30 zlatých, zbierka farára z Podkonic 7 zlatých a 50 grajciarov, zbierka v obci Lupčianska ulica 16 zlatých a 92 grajciarov, zbierka na svadbe kupca Jána Oravského 20 zlatých, zbierka evanjelického farára Júliusa Vitališa 5 zlatých, krčmár Viliam Grunwald 3 zlaté, stoličná zbierka 345 zlatých, spolu činilo 1 011 zlatých, ktoré sa rozdali pohorelcom v Slovenskej Lupči.

Vyplatením tejto sumy sa následky tohto veľkého požiaru, dá sa povedať, ukončili, avšak v myšliach ľudí, ktorí boli poškodení týmto veľkým požiarom, táto tragédia ostala ešte dlho živá.

Preto, aby tento článok čo najviac priblížil smutnú historickú pravdu, boli v ňom použité historické fakty z monografie o Slovenskej Lupči.

Roman Lakomčík

syna čizmárskeho majstra Jána, sa poberala domov. Tovariš Mišo akurát dopil fľašu sladkého Tokaja. Hlasno sa zasmial a zakričal: „Niet väčšieho blázna ako fľaša prázdna!“ a mocným rozmachom fľašu zahodil. Fľaša preletela medzičkou medzi domami, dopadla na kameň a rozbila sa na črepy. Dno fľaše dopadlo na hrby slamy, nahádzanej tesne vedľa dreveného humna. Júnové ráno zrodilo pekný snečný deň. Na sýto modrej oblohe nebolo jediného obláčika. Slnko od rána silno hrialo, keď zvony veže kostola odzvonili poľudnie. Vzduch sa chvel horúčostou. Na prašnej ceste Hronskej ulice rozpálený horúci vetrík dvíhal maličké vírky prachu. Slnčné lúče už od skorého rána sa opierali do črepu rozbitej fľaše,

Hronská ulica na nohách. Pribehali Lupčania na pomoc aj z iných častí obce a z poľa sa náhlili ostatní ľudia na pomoc. Dym z požiaru zahalil celú Hronskú ulicu. Márne sa ľudia snažili bojovať so živlom, nasadili striekačku na studňu, ale tá bola po chvíľke prázdna. Žiar ohňa spolu s veľkým teplom júňového popoludnia bol neznesiteľný. Horela pravá strana Hronskej ulice. Vtom pri páde jednej prehorenej strechy domu vychytil ohnivý vír do výšky kus horiacej slamy, ktorá ohňa spolu s veľkým teplom júňového popoludnia bol neznesiteľný. Horela pravá strana Hronskej ulice. Vtom pri páde jednej prehorenej strechy domu vychytil ohnivý vír do výšky kus horiacej slamy, ktorá ohňa spolu s veľkým teplom júňového popoludnia bol neznesiteľný. Horela pravá strana Hronskej ulice. Vtom pri páde jednej prehorenej strechy domu vychytil ohnivý vír do výšky kus horiacej slamy, ktorá ohňa spolu s veľkým teplom júňového popoludnia bol neznesiteľný. Horela pravá strana Hronskej ulice. Vtom pri páde jednej prehorenej strechy domu vychytil ohnivý vír do výšky kus horiacej slamy, ktorá ohňa spolu s veľkým teplom júňového popoludnia bol neznesiteľný.

slova: „Dnešné zastupiteľstvo som zvolal z dôvodu smutnej udalosti. Ako už viete, 7. júna okolo druhej popoludní vypukol v Hronskej ulici požiar, pri ktorom zhorela štvrtina Slovenskej Lupče – celá Hronská ulica ľavá aj pravá strana a ľavá časť námestia až po Pánsky dom, ktorý, chvála Bohu, nevyhorel. I keď obec je majiteľom lesov, musel som od vicíšpána žiadať výrub stromov pre pohorelcom. Dohodli sme sa na zoťati 4 tisíc stromov.“ Andrej Šustek sa pýtal, po akej sume dostanú pohorelci drevo? Zastupiteľský zbor sa jednohlasne dohodol, že pohorelci ho dostanú za polovičnú sumu, avšak občan, ktorý bude mať podľnosť voči obci Slovenská Lupča, drevo dostane, až keď vyrovná podľnosť. Na zastupiteľstve bola

Z Knižnice Ženského magazínu (15)

Leto. Oddych. Dovolenka pri vode. Takže, do nových plaviek treba schudnúť! O tom, ako s nečakaným koncom chudla dvadsaťšesťročná Mária a akú radosť do života jej priniesol recept na chudnutie, sa dočítate v dnešnom príbehu. Po prečítaní bude určite aspoň väčšina z vás, milí čitatelia Lupčianskych zvestí, súhlasiť s myšlienkou „Žena je hádankou a dieťa je jej rozlúštením“. Tento výrok patrí Victorovi Hugovi, jednému z najvýznamnejších predstaviteľov francúzskeho romantizmu a nám všetkým známeho ako autora okrem iných diel románu *Bedári*.

Bola to drina, ale stála za to!

Opäť sa blížilo leto. Krásne, slnečné, horúce ... priam stvorené na oddych pri vode. Ale pre nejednu ženu je leto hotovým utrpením. Tak to bolo aj so mnou pred tromi rokmi. Po pôrode syna mi zostalo desať kíl navyše. Dojčila som ho celý rok, takže na schudnutie som ani nepomyslela. – No a čo? – vraavela som si. – Radšej obetujem svoju postavu, než by som mala

odoprieť svojmu synovi materské mlieko. Aj keď Lukáško už prestal piť mliečko, neprestávala som jesť za dvoch. Známí si ma časom všelijako premeriavali a už aj manžel utrášil poznámku o tom, že čo nevidieť budeme musieť rozšíriť dvere. To ma naozaj dorazilo. – Tak už dosť! – povedala som si. – Vďaka vám ukážem, akú budem mať figúru! – Aj som to hneď začala realizovať. Z jedálnička som vylúčila všetky sladkosti, zriekla som sa večeri a začala som intenzívne cvičiť. Kde to len trochu bolo možné, ešte aj pri malom, som neustále poskakovala. S kamarátkou sme každý večer behávali alebo sme podnikali túry na bicykli. Takto to išlo asi dva mesiace a kilá pomaly ubúdali. Konečne

sa mi podarilo obliecť si vytúžené plavky, po ktorých som v obchode dlhšie poškulovala. Stúpalo mi aj sebavedomie pri obdivných pohľadoch príslušníkov opačného pohlavia. Ocenil to hlavne môj manžel, ktorý sa veľmi pyšne, rád a často ukazoval v mojej spoločnosti. Bola by som pokračovala aj ďalej, už ani nie tak pre ďalšie chudnutie, ale aby som sa odreagovala od stereotypných povinností ženy v domácnosti. No behať mi už akosi nedalo. Čoraz častejšie ma pichalo v boku a chytala ma nevoľnosť. Tak sme s priateľkou vymenili beh za príjemné posedenie v útulnej pizzérii, kde mi výborne chutila nielen pizza. Až jeden večer mi manžel v dôvernej chvíli nežne povedal:

– Je mi s tebou nádherne, keď sa nevyhováraš na svoje mesačné ťažkosti. – Pane Bože! – blyso mi myslou. Momentálne som začala tušiť, z čoho je tá moja nevoľnosť a chuť do jedla. V tom veľkom úsilí po peknej postave som zabudla na všetko ostatné. Neskoršia návšteva u gynekológa a ultrazvuk to len potvrdili.

Čo dodať na záver? Áno, recept na chudnutie sa vydaril, hoci nkrátko, ale s trvalým efektom na celý život. Krásne dievčatko, ktoré čoskoro pribudlo do našej rodiny, určite stálo za všetku tú námahu.

Upravila Eva Horšká

Podakovanie

Týmto príspevkom uzatvára me sériu príbehov od pani učiteľky Evy Horskej. Ďakujeme veľmi pekne a veríme, že keď jej to zdravie dovolí, opäť bude písať do Lupčianskych zvestí.

Pani učiteľka, prajeme Vám viac dobrého zdravia a tešíme sa opäť na Vás.

Redakcia Lupčianske zvesti

Obecná knižnica ponúka

KOONTZ, Dean: **Mesto**

Autor vyrozprával neobyčajný príbeh o hudobne nadanom chlapcovi a o meste, v ktorom žije.

Jeho život je celkom obyčajný až do chvíle, kým nestretne nádhernú ženu, ktorá mu vo sne ukáže tváre a činy ľudí bez svedomia a ľudskosti. Títo ľudia vstúpia do jeho

života a s nimi aj nebezpečenstvo a strach. Vďaka tomu však spozná aj silu priateľstva a zachráni niekoľko životov.

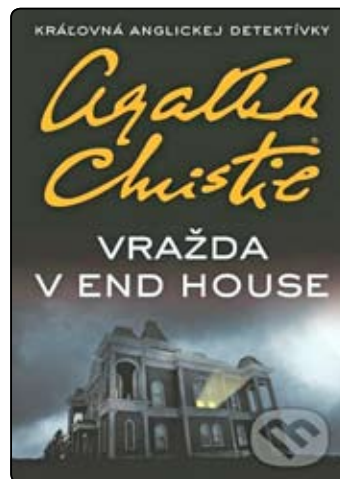
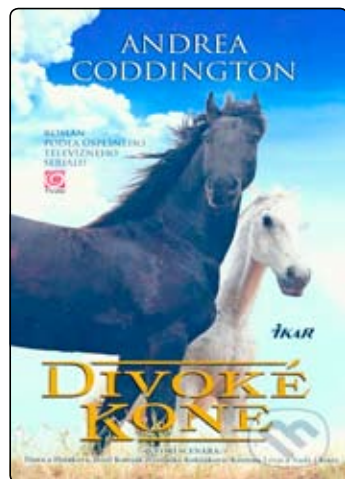
CODDINGTON, Andrea: **Divoké kone**

Slovenská autorka spojila lásku, nenávisť, zradu aj smrť vo svojom

románe, napísanom na motívy televízneho seriálu *Divoké kone*.

CHRISTIE, Agatha: **Vražda v End House**

Skvelý detektívny príbeh s mimoriadne prekvapujúcim rozuzlením. Vychádza prvý raz v slovenskom preklade.

Možnosť zakúpenia ovčích syrových výrobkov

Kontakt: p. Majerová
tel.: 0918 378 639

Lesnícka 21, Slovenská Lupča

INZERČIA

Slovenská Ľupča si pripomenula svojho rodáka

160. výročie narodenia Sama Cambela

K zakladateľom spisovnej reči slovenskej a jej pravopisného úzu, gramatiky, patria Anton Bernolák, Ľudovít Štúr, Michal Miloslav Hodža a Martin Hattala. Najvýznamnejším pokračovateľom v jazykovednej práci týchto zaslužilých osobností nášho národa bol slovenskoľupčiansky rodák Dr. Samo Cambel. Vydal celý rad jazykovedných štúdií a prác. Je jedným zo zakladateľov slovenskej dialektológie, ako prvý vedecky spracoval charakteristické vlastnosti východoslovenských nárečí. Jeho knihy „Slovenský pravopis“ (1890) a „Rukoväť spisovnej reči slovenskej“ (1902) mali základný význam

jazykov“, v ktorom na základe zozbieraného jazykového materiálu dokazoval, že jazyk Slovákov je samostatný slovanský jazyk. Podľa ja-

svoje diela Hviezdoslav, Kukučín, Vajanský a všetci ostatní klasici slovenskej literatúry.

V tomto roku si pripomíname 160. výročie narodenia jazykovedca Sama Cambela. Pri tejto príležitosti pripravili učitelia a žiaci Základnej školy Sama Cambela v Slovenskej Ľupči, ktorá nesie čestný názov ZŠ Sama Cambela od roku 2006, slávnostnú akadémiu v spolupráci s Obecným úradom v Slovenskej Ľupči a ZUŠ Slovenská Ľupča. Diváci mohli na javisku sledovať priezrak života Sama Cambela od jeho narodenia cez detstvo a štúdium, sprevádzali ho po jeho potulkách po strednom a východnom Slovensku, kde zbieral a zaznamenával nárečia, zoznámili sa s jeho významnými spolupracovníkmi. Súčasťou programu bola aj anketa, pripravená žiakmi v uliciach Slovenskej Ľupče, v ktorej Ľupčania ukázali, že poznajú nielen Sama Cambela, ale i ďalších významných rodákov z našej obce. Program spestrila dramatizácia jeho

rozprávky Tanec s čertmi. Na záver mala premiéru naša školská hymna, ktorú zaspievali všetci účinkujúci.

Keďže sa na našej škole už niekoľko rokov vyučuje aj regionálna výchova, rozhodli sme sa pri tejto príležitosti vydať metodický materiál s názvom „Naše osobnosti“. Cieľom tejto publikácie je oboznámiť žiakov s osobnosťami, ktoré svojou činnosťou prispeli k tvorbe dejín našej obce Slovenská Ľupča a okolitých obcí. Ich životné osudy môžu byť pre našich žiakov inšpiráciou v ich budúcom živote. Chceme sa poďakovať všetkým, ktorí nám poskytli fotografie, dokumenty, materiály či nám venovali svoj čas pri tvorbe tejto publikácie.

Veľké poďakovanie patrí všetkým učiteľom a žiakom, ktorí pripravovali program na slávnostnú akadé-

pri ustáľovaní spisovnej slovenčiny v oblasti pravopisu, hláskoslovia, tvaroslovia a skladby. V roku 1906 vydal obsiahle dielo „Slovenská reč a jej miesto v rodine slovanských

zykovej úpravy Dr. Sama Cambela sa na Slovensku písalo celých 30 rokov. Právom môžeme byť hrdí na nášho rodáka, veď podľa jeho „Rukoväť spisovnej reči slovenskej“ napísali

miu a všetkým divákovi, ktorí nás odmenili veľkým potleskom. Tešíme sa na ďalšie stretnutie.

Učitelia ZŠ Sama Cambela v Slovenskej Ľupči

Jazyková exkurzia Holandsko – Amsterdam

Úžasný predĺžený víkend 14. – 17.4.2016 prežili žiaci 2. stupňa našej školy priamo v Amsterdame v Holandsku. V zmysle rozvoja podpory cudzích jazykov a spoznávania krás našej planéty im naša škola umožnila účasť na jazykovej exkurzii. V hlavnom meste krajiny, ktorá sa nachádza pod úrovňou mora a je známa mlynni, drevákmi, syrmí a tulipánmi, sme navštívili naozaj krásne miesta. Videli sme nádherný rozkvitnutý kvetinový raj v Keukenhofe s tisíckami cibulových kvetov. V Amsterdame sme navštívili Múzeum Anny Frankovej, poprechádzali sme sa popri grachtách (Amsterdamské grachty – po holandsky chračty sú fascinujúcou sieťou kanálov okolo rieky Amstel, ktorá je akousi osou vodnej pavučiny, určujúcej neoby-

FOTO: <https://plus.google.com/u/0/photos/103055290152911178408/albums/6274944311322412849?authkey=CO6NzdDuxITk4QE>

bytu sme aktívne uplatňovali naše vedomosti z cudzieho jazyka a pritom sme zažili viacero zábavných príhod. Zažili sme naozaj neopako-

Frankovej. Anna žila v období nacizmu a preslávila sa tým, že písala denník o svojom krutom živote. Narodila sa v Nemecku, ale keďže

svoje zážitky zapisovala do denníka. Chcela sa stať spisovateľkou. Žila v ťažkej dobe. Ich úkryt niekto prezradil a Anna s rodinou bola odvedená do koncentračného tábora. Denník zostal v úkryte, aby sme sa aj vďaka nemu dozvedeli o jej živote a o tom období. Anna zomrela dva mesiace pred oslobodením na týfus v koncentračnom tábore, ale jej odkaz je živý do súčasnosti. Nakoniec sa jej denník našiel, a tak sa jej vyplnil sen stať sa spisovateľkou. V múzeu sa mi veľmi páčilo, takže nakoniec sa nám oplátilo vystať ten rad.“

To bol Žofkin najsilnejší zážitok, pretože spoznala osud svojej rovesníčky, ktorá nemala to šťastie žiť v čase mieru a slobody ako my dnes. Veríme, že vo viacerých myšliach účastníkov zájazdu zanechali návštevy pamätihodností Amsterdamu, múzeí, parkov a pod. svoj dojem, a tým vyplnili ich mozaiku poznania.

Jana Krížová a Žofia Milovská

čajný pôdorys historického centra mesta), zabavili sme sa v Múzeu Madame Tussaud, obdivovali sme diamanty v brusiarni Coster a pokochali sme sa históriou. Počas po-

vateľné chvíle a za ich sprostredkovanie ďakujeme cestovnej kancelárii Gadtours a našej sprievodkyňi Katke. Plní dojemov sme sa vracali domov a Žofke Milovskej zo 7. A utkveli najmä tieto momenty: „V sobotu ráno sme sa chceli prejsť po meste. Motali sme sa pomedzi samých cyklistov, ktorí tam mali prednosť aj pred chodcami. Zrazu sme sa ocitli na námestí. Pani sprievodkyňa nám povedala, že je tam zaujímavé múzeum. Pred múzeom už bol dlhý rad, a to ho len otvárali. Zaradili sme sa. Dost tam fúkalo a niektorým z nás sa veľmi čakať nechcelo, ale nakoniec sme sa zhodli, že vydržíme. Čakanie nám na chvíľku spríjemnil pouličný huslista, ktorý ako naschvál zahrал zo skladby Štyri ročné obdobia – Zimu. Keď sme konečne vystáli rad, dostali sme sa do Múzea Anny

bola Židovka, jej rodina sa musela vstahovať do Holandska. Bývali v tajnom úkryte, v dome, kde je teraz zriadené múzeum. Ukrývali sa tu tri roky, počas ktorých Anna

Program Domu remesiel

Máj

- 11. - príprava na jarmok
- 14. - Turičný jarmok v Dome remesiel – ukážky remesiel
- 18. - razítkovanie textilu (Jánošová), keramika (Jánoš)
- 25. - emajl (Liday), keramika (Cukor)

Jún

- 1. - emajl (Jánošová), keramika (Jánoš)
- 8. - šibori hodváb (Križová/, keramika (Cukor)
- 15. - ručne šitý patchwork (Lucinkiewiczová), keramika (Jánoš)
- 29. - servítková technika (Lamperová), keramika (Cukor)

INZERCIA

Hľadám

pani na upratovanie domu
v Slovenskej Ľupči.

tel.: 0905 906 155

Čo je to?

Dávame vám hádanku.
Čo vidíte na obrázkoch?

Máme pre vás malú pomôcku. Tento predmet sa v minulom storočí využíval aj pri prácach na poli.

Zo správnych odpovedí vylosujeme jedného výhercu, jeho meno zverejníme v júnovom čísle Ľupčianskych zvestí. Výhru si bude môcť prevziať na obecnom úrade v kancelárii správcu majetku.

ZUNO

Pobočka ZUNO banky
/ Global Finance, a. s.

**Príďte si k nám
ZNIŽIŤ Vaše
mesačné výdavky!**

Zlúčime Vaše spotrebné úvery
do jedného, tým môžete ušetriť
na mesačných splátkach a získať
aj PENIAZE NAVYŠE!

Tiež, pokiaľ máte hypotéku
s vysokým úrokom, pokúsime sa Vám
ju refinancovať novou, výhodnejšou
úrokovou sadzbou, a tým Vám
znižime Vaše mesačné výdavky.

Pobočka ZUNO banky
/ Global Finance, a. s.,
tel. 0905 802 771

Adresa pobočky:

Janka Kráľa 4/A, B. Bystrica
(budova Proxima)

Si študent/ka a bývaš
v okolí Slovenskej Ľupče?

Zaujimaš sa o históriu?
Maš dobré komunikačné
schopnosti?

Si zodpovedný/á a ovládaš aspoň
jeden svetový jazyk
na pokročilej úrovni?

Tak práve teba hľadáme ako posilu
do nášho lektorského tímu na letnú
sezónu 2016 !!! Neváhaj a pošli svoj
životopis na email:

ihringova@zelpo.sk

Bližšie info na emailovej adrese!
Tešíme sa na Teba!

Hrad Ľupča

Vážení spoluobčania, hospodári, farmári...!

Pri prechádzke so psom som narazila na niečo, čo ma zarazilo. Cestou cez „hôrku“ na pole nad Mlynskou sa mi naskytl takýto pohľad.

Väčšinou, keď tade idem, tak sú tam deti, ktoré sa tam hrajú pomedzi stromy. Teraz tam však boli iba kosti z vašich zvierat. Takto sa zbaňuje nebezpečného odpadu? Páčilo by sa vám, keby sa vaše deti hrali

pomedzi jatky? Prípadne, keby vám váš pes doniesol pri prechádzke k nohám koziu hlavu alebo paprčku, na ktoré som natrafila hore na poli tiež? Hnus...!

Prosím vás, zamyslite sa nad se-

bou a zvažte, či to spravíte aj nabudúce. Hádám nechcete, aby sa nám tu rozšírila nákaza alebo iné choroby. Mohlo by to postihnúť aj vaše zvieratá, v horšom prípade aj deti.

Jana Maková ml.

Novinky tohtoročného Turického jarmoku

Pozývame vás do Gazdovského dvora

Včelári v Gazdovskom dvore

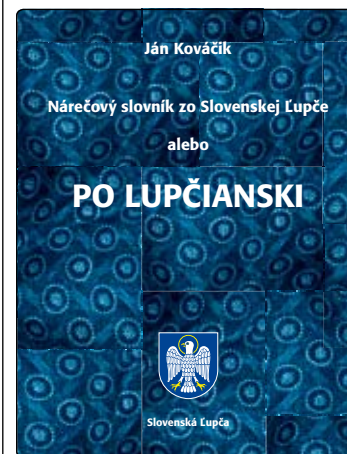
Každý rok sa na náš jarmok hlási viac a viac záujemcov. Pripravili sme ďalšie priestory, kde návštevníci nájdu zaujímavé stánky s výrobkami šikovných ľudí.

Na 16. Turičnom jarmoku sa nám tu predstaví ZO včelárov z našej obce. Návštevníkom ponúknu kvalitný slovenský med, medovinu a iné dobroty.

Gazdovský dvor je na Námestí SNP, hneď vedľa Domu remesiel, v tzv. „dvore za bývalou lekárnou“.

Viete aký je rozdiel medzi fiertaškou a fiertuchom, kto je to kotmel a čo je to krochmelit?

Tieto a veľa ďalších nárečových slovíčok nájdete v publikácii „Nárečový slovník zo Slovenskej Ľupče alebo PO LUPČIANSKI“.

Jeho autorom je JUDr. Ján Kováčik. Približuje v ňom reč predkov a pôvodných obyvateľov Slovenskej Ľupče formou bohatej, postupne zanikajúcej, ale aj pasívnej či živej a novej slovnice zásoby z nášho každodenného života.

Nájdeme tu výrazy zo staršej slovnice zásoby z oblasti remesiel a neroľníckych zamestnaní, ktoré sa už pomaly vytrácajú, výrazy súvisiace s prípravou jedál a mnoho ďalších.

Túto publikáciu vám predstavíme na 16. Turičnom jarmoku, kde si ju budete môcť aj zakúpiť.

ED

Opustili nás

V mesiaci marec 2016:

Alžbeta Debnáriková
Peter Adamovič

V mesiaci apríl 2016:

Peter Mišovec, Mária Štefányová
Ondrej Paško

Podakovanie

Úprimne ďakujeme za dôstojnú rozlúčku pánu farárovi Mgr. Jánovi Jakušovi a za účasť všetkým, ktorí odprevadili môjho manžela, nášho otca a starého otca

Ondreja Pašku

na jeho poslednej ceste. V tichej spomienke manželka, syn a dcéra s rodinou.

Aj takto vyzerali Turíčne jarmoky v minulých ročníkoch

Foto: archív Ľupčianskych zvestí

